

Підгурська В. Пріоритети розвитку початкової освіти в контексті становлення Нової української школи: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 березня 2021 року) / за заг. ред. Т.І. Шанскова – Житомир: ФО-П «Н.М.Левковець», .2021. – С. 19 – 23.

В. Ю. Підгурська,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри початкової освіти та культури фахової мови
(Житомирський державний університет
імені Івана Франка)

Особливості організації освітнього середовища

в початкових класах

В умовах реформування системи освіти України значна увага приділяється проблемі шкільного освітнього середовища. Реалізація ключових засад Концепції "Нова українська школа" передбачає створення нового освітнього середовища, де здобувачі освіти мають почуватися безпечно та убережено, адже тут проходить їх основна навчальна діяльність.

Сьогодні науковці багато уваги приділяють проблемі освітнього середовища, досліджується його вплив на результати навчання здобувачів освіти, загальну атмосферу, діяльність усього навчального закладу. Упровадження компетентнісного підходу до навчання вимагає перегляду методології навчання (впровадження групової роботи, підготовки колективних та індивідуальних проєктів та ін.); упровадження інформаційних технологій в освітній процес. Зараз великий інтерес викликає формування нового освітнього середовища, використовуються сучасні дизайнерські підходи в оформленні внутрішнього простору: це і яскраві кольори, і 3D перспектива, і малюнки з цікавою дитячою тематикою. Усе це сприяє розвитку творчого мислення здобувачів освіти та розширенню їхнього світогляду.

Зважаючи на те, що здобувачі освіти значну частину часу проводять у навчальному закладі, можемо стверджувати, що їх соціальний та культурний розвиток проходить під впливом шкільного середовища, яке формує їх як особистостей.

Питання "освітнє середовище" досліджували низка науковців, як вітчизняних, так і зарубіжних, зокрема, Н. Гонтаровська, Л. Кларіна, В. Лебедева, Б. Мау, В. Орлов, П. Лернер, С. Роціна, А. Цимбалару, А. Хуторський, В. Ясвін та інші. Освітнє середовище аналізується ними як складова просторово-предметного оточення, система умов, впливів, способів та засобів навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти.

Так, П. Лернер зазначає, що освітнє середовище – це "клімат" для зростання підрастаючої людини. Тому його культивування має стати смисловим центром інноваційних удосконалень освіти [1, с. 86]. С. Роціна визначає освітнє середовище, як спеціально створене предметне й соціокультурне оточення учня, котре включає різні види умов і засобів здобуття освіти, способи забезпечення продуктивної діяльності [3, с. 34].

Отже, узагальнюючи думки науковців, можемо зазначити, що освітнє середовище – це поєднання соціокультурних, духовних та матеріальних умов і впливів, які сприяють досягненню мети навчально-виховного процесу, задоволення освітніх потреб його учасників.

На зміну ігровій діяльності в учнів молодшого шкільного віку приходить навчальна діяльність. У здобувачів освіти поступово формується здатність до рефлексії та самоконтролю. Віковою відзнакою цього періоду є наочно-дієве та наочно-образне мислення. Отже, завдання вчителя – правильно добирати методи, форми, засоби навчання які будуть сприяти розвитку навчально-пізнавальної сфери учнів, їх самостійності.

Освітнє середовище має бути організоване так, щоб бути комфортним і зручним саме для дітей, мають бути враховані потреби та інтереси всіх учнів, їхній досвід та знання. Таке середовище забезпечить здобувачам освіти можливість для легкого засвоєння нових знань та удосконалення вже наявних

практичних навичок. Для того, щоб середовище цілковито належало дітям, тут мають бути представлені результати їх творчості та досліджень, фото, малюнки дітей та ін. Окрім того, освітнє середовище має містити всілякі нові та цікаві предмети, адже певний рівень новизни спонукає до появи пізнавального інтересу. Важливу роль у створенні такого освітнього середовища відіграє вчитель, який має пам'ятати, що створене ним середовище значною мірою впливає на результативність процесу навчання. Саме вчитель має забезпечити здобувачам освіти свободу вибору у процесі навчання, застосовувати різні форми роботи, такі, як: інноваційні уроки, екскурсії, ранкові зустрічі.

Ранкові зустрічі – це такий вид діяльності, що вимагає певної організації освітнього середовища. Місце, де відбуваються ранкові зустрічі, повинне бути комфортним, затишним і досить просторим, адже в ньому мають уміститися всі учні класу. Для проведення ранкової зустрічі потрібні килим або інше покриття на підлозі, класна дошка, стенд чи фліпчарт. Створення ефективного освітнього середовища досягається через планування навчальних осередків, які забезпечують умови для навчально-дослідної діяльності, для роботи в малих групах, парах та індивідуально.

Освітнє середовище умовно розділяють на такі осередки: осередок навчально-пізнавальної діяльності; змінні тематичні осередки; осередок для гри; осередок художньо-творчої діяльності; куточок живої природи; осередок відпочинку; дитяча класна бібліотечка; осередок вчителя.

Учитель має навчити дітей правил поведінки з різними предметами, які знаходяться в осередках класу, адже не всі предмети їм знайомі, тому слід заздалегідь ознайомити учнів із призначенням того чи іншого об'єкту.

Правила поведінки в навчальних осередках розробляються здобувачами освіти спільно з учителем. Аби залучити їх до цього процесу, вчитель збирає учнів у місце, де проводяться ранкові зустрічі, й проводить обговорення щодо відповідної поведінки. Після цього всі узгоджені правила

записуються на великому аркуші паперу та вивішуються на стіні, щоб кожен учень міг їх бачити й за потреби перечитати.

Участь дітей в організації освітнього простору допомагає розвинути в них почуття відповідальності, відчуття того, що класна кімната належить їм. Учитель має заохотити дітей щодо цієї організаційної діяльності, спонукати їх брати участь у прийнятті рішень; учні самостійно повинні вирішувати, де саме розмістити навчальні матеріали, як прикрасити клас.

Організуючи простір класу, слід обдумати порядок зберігання матеріалів, опираючись на частоту їх використання. Предмети, що оточують дітей, мають бути легкими й компактними, щоб їх можна було пересувати, полиці шафи мають бути такої висоти, щоб учні без допомоги вчителя могли брати матеріали. Щоб вільно орієнтуватися в матеріалах, які наявні в класі, варто використовувати контейнери з маркуванням. Така організація простору призвичаює учнів до порядку, сприяє формуванню знань про предмети та об'єкти, що вивчаються, сприяє систематизації знань. Окрім того, освітнє середовище не може бути захаращеним, адже для свободи руху дітям потрібний вільний простір.

Нова українська школа ґрунтується на демократичних цінностях, створює рівні умови освітнього процесу для всіх дітей, зокрема, для дітей з особливими освітніми проблемами. Саме тому всі навчальні та дидактичні матеріали мають відображувати різноманітність дітей, які навчаються у класі.

Отже, нове освітнє середовище – невід'ємна частина оновлення української школи, яка передбачає новий зміст освіти та нові технології навчання й виховання. Навчальне середовище впливає на розвиток інтелектуальних здібностей здобувачів освіти та на формування компетентної особистості, здатної до конкурентоспроможної діяльності.

Список використаної літератури

1. Лернер П. С. Проектирование образовательной среды по формированию профориентационно значимых компетентностей учащихся. *Школьные технологии*. 2007. № 5. С. 86–92.

2. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / za zag. red. H. M. Bibik. Kyiv : Litera LTD, 2018. 50 s.

3. Роціна С. М. Розвивальне освітнє середовище навчального закладу як умова особистісного розвитку учнів. *Педагогічний альманах* : зб. наук. пр. / редкол. : В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон : РІПО, 2011. Вип. 12. Ч. 1. С. 34–38.